

ГРУППОВАЯ РЕФЛЕКСИВНОСТЬ ЦЕННОСТНО-РОЛЕВОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В СПОРТИВНОЙ КОМАНДЕ

Костенко М. П.

Аннотация. В статье обосновывается роль групповой рефлексивности ценностно-ролевого взаимодействия в спортивной команде. Проанализированы подходы к толкованию понятия «групповая рефлексивность» как способности группы анализировать эффективность своей деятельности. Определены зависимость эффективности групповой деятельности от степени групповой совместимости партнеров.

Ключевые слова: групповая рефлексивность, спортивная команда, ценности, социально-психологический климат.

GROUP REFLEXIVITY OF VALUE-RELATED INTERACTIONS IN A SPORTS TEAM

Kostenko M. P.

Abstract. The article substantiates the role of group reflexivity of value-role interaction in a sports team. The approaches to the interpretation of the concept of «group reflexivity» as an ability of the group to analyze the effectiveness of their activities are analyzed. The dependence of the effectiveness of group activity on the degree of group compatibility of partners is outlined.

Key words: group reflexivity, sports team, values, socio-psychological climate.

УДК 373.5.016:5(477)«19/20»

**ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ПІДГОТОВКА ДІВЧАТ
В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ (ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)
О.В. КОХАНОВСЬКА**, кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії й методики викладання навчальних дисциплін,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
E-mail: aninamama.ks@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано розвиток природничо-математичної підготовки дівчат в навчальних закладах України початку ХХ століття. Описано мережу закладів освіти, яка існувала станом на початок ХХ століття, основні напрямки реформування жіночої освіти впродовж досліджуваного періоду та схарактеризовано природничо-математичну підготовку дівчат в навчальних закладах України до 1918 року.

Ключові слова: освіта, природничо-математична освіта, жіноча освіта, початок ХХ століття.

Актуальність (Introduction). Сьогодні в умовах реформування освітнього простору України та запровадження Концепції Нової української школи особливо актуальним постає питання щодо модернізації змісту освіти у напрямку формування компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Серед ключових компетентностей, які мають бути сформовані в сучасних учнів відмічено такі: математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, екологічна грамотність та здорове життя [9]. Необхідність їх формування в учнів вимагає модернізації освіти, зокрема природничо-математичної підготовки школярів, у тому числі врахування гендерних аспектів викладання. Внаслідок цього доречним є звернення до історичних надбань освіти України. Цікавим у ракурсі нашого дослідження є період початку ХХ століття, під час якого відбувалося найбільш активне реформування природничо-математичної галузі, а навчання хлопців і дівчат проходило окремо.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Вивченню питань розвитку освіти присвячено праці багатьох сучасних науковців: Л. Березовська, В. Кузьменко, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинська та ін. Питання

розвитку природничо-математичної освіти на початку ХХ століття розглядали Л. Гуцал, А. Мартін, Т. Сухенко, І. Шоробура та ін.

Проте варто відзначити, що немає комплексних досліджень з розвитку жіночої природничо-математичної освіти. Це підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Мета (Results). Метою статті є окреслення особливостей розвитку природничо-математичної підготовки дівчат в Україні на початку ХХ століття.

Методи (Methods). Для досягнення мети дослідження було використано теоретичні методи: науково-бібліографічний метод вивчення архівних та бібліотечних фондів, їх класифікація та систематизація; історико-логічний, ретроспективний; хронологічно-системний, проблемно-пошуковий; математичні: для аналізу та порівняння даних.

Результати (Results). На початку ХХ століття більша частина земель України перебувала в складі Російської імперії.

На цей час склалася багатоступінчаста система освіти, яка включала різні типи закладів. Л. Булава та О. Мащенко [1, с. 32] систему освіти в Російській імперії на початку ХХ століття представили схематично (рис. 1).

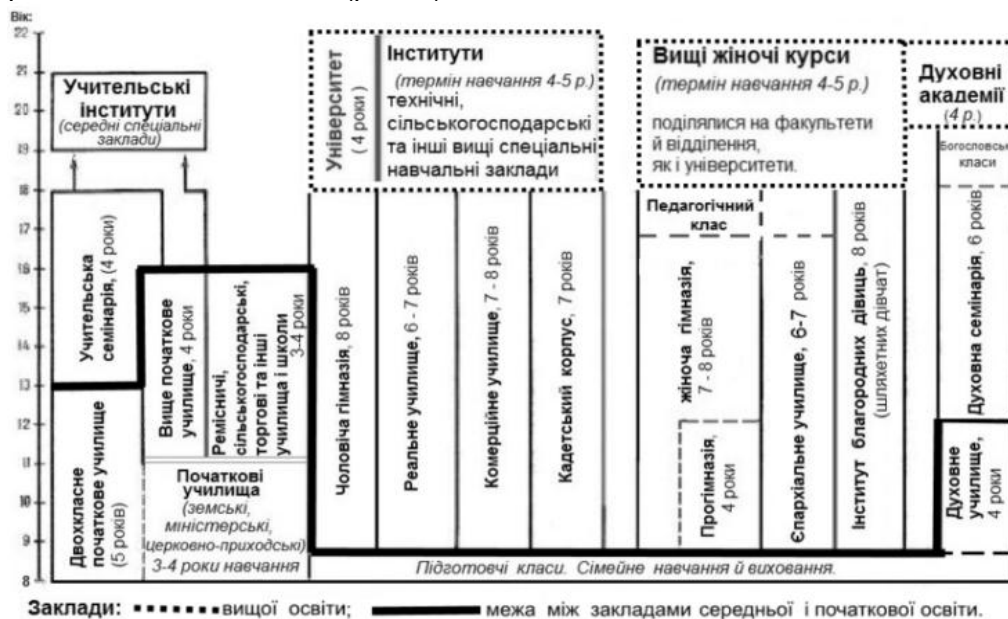

Рис. 1. Система освіти в Російській імперії на початку ХХ століття

Як бачимо на рисунку 1, система освіти, яка існувала на початку ХХ століття, була достатньо розгалуженою. Однак статистичні дані 1903 року свідчать про те, що не дивлячись на різноманітність закладів освіти, грамотність населення була незначною (табл. 1).

Дані таблиці 1 свідчать, що кількість грамотних чоловіків була більше, ніж у 2,5 рази вищою, ніж кількість жінок. Усереднені показники по всіх губерніях на території України початку ХХ століття майже співпадають з усередненими показниками по імперії. Варто також відзначити, що найбільш освіченою губернією була Херсонська. В середньому на 10 грамотних жінок в Україні приходився 31 грамотний чоловік, що перевищувало аналогічний показник по імперії на 29%.

Унаслідок революції 1905-1907 років дещо збільшилась кількість дівчат у народних школах і закладах середньої освіти. Але в переважній більшості жінки в дореволюційній Росії були не тільки позбавлені права здобути спеціальну освіту, а й залишалися неграмотними. Така ситуація була характерною для всіх навчальних округів. Стосовно цього факту, Н. Слюсаренко зазначає, що «у Київському навчальному окрузі в 1906 році було 55 жіночих середніх навчальних закладів (гімназій і прогімназій), а в 1907 – 58. Крім того, 4 прогімназії реорганізовано в гімназії. Змінився й соціальний статус дівчат, що навчалися в школах. Якщо в 1897 році число учениць, які мали привілейований стан, було 60,5 %, то в 1907 цей показник знизився до 46,5 %» [14, с. 16]. Таким чином, можна констатувати, що на

державному рівні існував позитивний вплив жіночої освіти на підвищення соціального та культурного рівня населення.

Таблиця 1

**Грамотність населення в губерніях Російської імперії,
які знаходилися та території сучасної України**

№ з/п	Губернія	На 1000 осіб грамотних			На 10 грамотних жінок приходить грамотних чоловіків	% грамотного населення, без урахування дітей до 9-річного віку	% грамотних чоловіків, не рахуючи дітей до 9-річного віку
		Чол.	Жін.	Разом			
1.	Волинська	244	98	172	25	23	33
2.	Катеринославська	315	108	215	29	29	43
3.	Подільська	238	73	155	33	20	31
4.	Полтавська	278	63	169	41	23	38
5.	Таврійська	369	178	279	21	38	59
6.	Харківська	259	76	168	34	25	33
7.	Херсонська	350	163	259	21	35	47
8.	Чернігівська	298	73	187	40	25	44
	<i>В середньому на губернію:</i>	<i>294</i>	<i>104</i>	<i>201</i>	<i>31</i>	<i>27</i>	<i>41</i>
	<i>В середньому по Російській імперії:</i>	<i>326</i>	<i>137</i>	<i>229</i>	<i>24</i>	<i>30</i>	<i>43</i>

Джерело: [6, с. 107-108].

У таблиці 2 наведено дані щодо кількості жіночих навчальних закладів, які функціонували на території Російської імперії на початку ХХ століття.

Таблиця 2

Динаміка зростання різних типів жіночих навчальних закладів на початку ХХ століття (у % до загальної кількості)

Навчальні заклади	1904	1914
Повні середні жіночі навчальні заклади:	70,5	81,4
гімназії Міністерства народної освіти;	38,3	37,3
гімназії Відомство установ імператриці Марії;	4,8	2,5
жіночі інститути;	5,0	2,4
єпархіальні училища;	9,6	5,6
приватні гімназії.	12,8	33,6
Неповні середні жіночі навчальні заклади:	29,5	18,6
прогімназії Міністерства народної освіти;	23,8	12,9
училища духовного відомства;	2,0	0,8
приватні прогімназії.	3,7	4,9

Джерело: [5, с. 231]

Дані, наведені в таблиці 2, яскраво характеризують динаміку розвитку жіночої освіти в Російській імперії на початку ХХ століття. Фактично за ці роки було вибудовано мережу міністерських шкіл, про що свідчить найбільша позитивна динаміка.

Початок XX століття увійшов в історію України як період різких змін та суперечностей у суспільно-політичному та соціально-економічному житті країни.

Так, 1905 р. створено «Основні положення про введення загального навчання», згідно якого земства та міське самоуправління були зобов'язані відкрити необхідну кількість училищ для дітей 8-11 років, а працю вчителів мало оплачувати Міністерство народної освіти. На реалізацію та впровадження цього проекту виділялось 10 років. Але вже 1908 року було запропоновано новий план запровадження загальної освіти [2].

На початку XX століття викладання для хлопців та дівчат в навчальних закладах велося по-різному. В навчальних планах жіночих гімназій Міністерства народної освіти було зменшено кількість годин на вивчення природничо-математичних дисциплін, що обмежувало можливості отримання дівчатами вищої освіти. У той самий час ще більше годин, ніж у попередні роки, відводилося на вивчення рукоділля і педагогіки [4; 12; 16].

Після 1905 року класицизм у гімназичній освіті дещо зменшився, а за його рахунок виникла можливість збільшити кількість годин на вивчення природознавства, історії та літератури. Це створило додаткові можливості для формування в учнів більш повної за обсягом наукової картини світу. Але вона залишалася, як і в попередні роки, фрагментарною, бо було обмаль інтегрованих навчальних дисциплін. Разом із тим частина навчального матеріалу була спрямована на забезпечення внутрішньо предметних та міжпредметних зв'язків, на інтеграцію знань [10].

Міністерство народної освіти постійно корегувало зміст освіти в навчальних закладах різного типу. Це відбувалося з різних причин, але частіше за все було викликане зміною міністра народної освіти і його команди. Так, програма для жіночих гімназій Міністерства народної освіти, що була затверджена Міністерством 18 вересня 1906 р., передбачала викладання гігієни. Серед питань, що розглядали, були питання з хімії, фізики, бактеріології, а також короткі відомості про анатомічну будову людського тіла [17].

Велика увага у жіночих закладах освіти приділялася вивченню математичних дисциплін. Дівчата вивчали їх протягом усіх років навчання з поступовим збільшенням тижневого навантаження. Проте мало часу відводилося на вивчення природничих дисциплін.

З дисциплін математичного спрямування дівчата вивчали арифметику, алгебру, геометрію, прямокутну тригонометрію та математичну географію. При вивченні останньої отримані знання пов'язувалися із реальними життєвими завданнями, ставали інтегрованими. У дівчат ці знання додатково поєднувалися з їх практичним застосуванням у процесі вивчення рукоділля [10].

Вивчали жінки у закладах середньої освіти Міністерства народної освіти також фізику, природознавство і географію. При вивченні фізики дівчата отримували знання з механіки, оптики, електрики, термодинаміки тощо, а також коротку інформацію про найважливіші хімічні явища; при вивченні природознавства їм повідомляли про історію кори землі, мінералогію, обробку руди людиною, ботаніку та зоологію.

На уроках географії дівчат ознайомлювалися з географією землі, вони вивчали континенти та основні країни, народонаселення кожної з них, адміністративний розподіл, клімат, промисловість, найважливіші міста тощо.

Учителі намагалися підвищити ефективність навчального процесу з вивчення природничо-математичних дисциплін через заміну підручників академічного характеру кінця XIX століття на підручники практичного характеру, в яких розкривалася життєва необхідність та доцільність засвоєння нових знань, їх тісний зв'язок з реальним життям.

Адже існуючі засоби навчання природничо-математичних дисциплін у другій половині XIX ст. (підручники, методичні записки, наочні матеріали) мали досить обмежені можливості для активізації навчально-пізнавальної діяльності. Це робило їх нецікавими для учнів і складними для вчителів.

На початку XX століття зміст навчального матеріалу у нових підручниках з природознавства переважно мав дві частини: теоретичну та практичну. Окремими розділами було виділено планіметрію та стереометрію. У підручниках з геометрії Ф. Буссе, алгебри І. Борткевича, фізики О. Малініна та К. Буреніна наприкінці кожного теоретичного розділу обов'язково була практична частина. Водночас більшість підручників були

переобтяжені теорією і містили переважно ілюстративний матеріал [13]. Існували певні вимоги до конструювання підручників, які також оголошувалися Міністерством народної освіти.

1905 рік став визначальним і у розвитку вищої жіночої освіти. 3 грудня 1905 року міністр народної освіти отримав право надавати дозвіл на відкриття приватних вищих жіночих курсів з програмами, вищими за середні навчальні заклади. 1906 року відновлено Вищі жіночі курси у Києві. Вони поступово збільшували не лише кількість факультетів, серед яких були фізико-математичний, історико-філологічний, правничий, медичний і комерційний, але й кількість бажаючих навчатися. Кількість слухачок вищих жіночих курсів 1912 р. у Києві налічувала 2450 осіб. Активна діяльність громадських діячів сприяли реорганізації закладу у 1914 р. у жіночий університет св. Ольги [8, с. 101-106].

На початку ХХ століття продовжувалися відкриватися заклади вищої освіти для жінок. Зокрема 1908 року було відкрито Жіночий Фребелівський інститут у Києві (1908 р.) та інші навчальні заклади. Крім того, 1906 року жінки отримали право на навчання в університеті, яке потім було скасоване, але згодом знову відновлене з деякими поправками [14, с. 15]. Треба відзначити, що до отримання жінками права на вищу освіту в Російській імперії представниці жіночої статі навчалися в західноєвропейських університетах.

У грудні 1911 року було прийнято закон «Про іспити осіб жіночої статі на знання курсу вищих навчальних закладів і про порядок здобуття ними вчених ступенів і звання вчительки середніх навчальних закладів». Як зазначає Н. Левицька, цей закон «фактично увімкнув зелене світло для всіх дівчат, які бажали зробити наукову або іншу кар'єру. Вищі жіночі курси реально прирівняли до університетів. Їх випускниці могли претендувати на службу в якості адвокатів, практикуючих лікарів, викладачів усіх рангів – аж до професорів. Після цього статус київських Вищих жіночих курсів істотно підвищився, їх стали навіть називати «Жіночим університетом Святої Ольги», побудували нове приміщення (в ньому нині розташоване Міністерство з надзвичайних ситуацій), а плату за навчання підвищили до 100-150 карбованців на рік. Та кар'єрні можливості були того варті» [11].

Початок ХХ століття відзначився також утвердженням феміністичної тенденції в жіночому русі. Представниці жіночих організацій брали активну участь у Всеросійських з'їздах (I Всеросійський жіночий з'їзд (1908); Всеросійський з'їзд по боротьбі з торгівлею жінками (1910); Всеросійський з'їзд з освіти жінок (1913)), Міжнародних конгресах, Всесвітніх виставках. Це сприяло залученню жінок України до всіх суспільних процесів, розширювало коло уявлень та понять про механізми та методи боротьби за жіночі права [15].

На Всеросійському з'їзді вчителів-природознавців відзначалося, що головним завданням початкової школи є використання необхідної наочності на уроках. Однак, учителі використовували у своїй практиці лише ту наочність, яку надавала їм природа. Разом із тим, найхарактернішою вимогою до викладання природознавства є те, щоб рослини і тварини, які вивчаються, розглядалися як реальні живі істоти, щоб їх вивчення передбачало не тільки сухий опис, але й усвідомлення значення тих життєвих явищ, які, головним чином, характеризують взаємозв'язки у природному середовищі [3].

Важливою подією в історії розвитку жіночої освіти на початку ХХ століття був перший Всеросійський з'їзд з питань освіти жінок, що відбувся в 1912 р. На ньому ґрунтовній критиці піддавалась існуюча система жіночої освіти, гостро постало питання про рівність у правах жінок і чоловіків на освіту.

1913 року Міністерство народної освіти розіслало по навчальних округах нові орієнтовні програми з природознавства для жіночих гімназій. Нові міністерські програми були наближені до програм чоловічих гімназій. Однак, як свідчить аналіз цих програм, вони мали низку розбіжностей. Так, у програмах жіночих гімназій були відсутні фізика й хімія. Натомість основну увагу приділяли вивченню геології. Курс геології був занадто детальний для того, щоб його можна було пройти за наявності невеликої кількості годин, що відводили на нього в жіночих гімназіях, та й ще при повному незнанні хімії. Програма з ботаніки та зоології була складена набагато краще, але також не позбавлена недоліків [7, с. 28].

З 1917 року було введено класичну середню освіту, а дівчата мали змогу навчатися

разом із хлопцями. Це певним чином сприяло розширенню прав жінок та встановленню рівноправ'я.

Новий етап в розвитку жіночої вищої освіти почався після 1918 року, коли законодавчо було закріплено в якості єдиного можливого принцип спільного навчання чоловіків і жінок. Цей принцип характерний і для сучасної системи освіти. Разом із тим, як відомо, вищі жіночі курси продовжили своє існування до 1920 року. З тих часів дівчата отримали на рівні з хлопцями доступ до освіти, в тому числі вищої.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, упродовж зазначеного періоду постійно відбувалися спроби реформування середньої школи, що значно вплинуло на її структуру на загальну роботу. Щодо жіночої природничо-математичної освіти початку ХХ століття, то можна сказати, що навчальні плани жіночих та чоловічих навчальних закладів з вивчення в них вищевказаних дисциплін були майже уніфіковані, навіть в деяких школах для дівчат природничі та математичні дисципліни викладалися більш поглиблено, ніж у середніх закладах для хлопців. Закінчення досліджуваного періоду визначилося створенням єдиної школи для жінок та чоловіків, що ознаменувало початок нового етапу в розвитку освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному аналізі існуючого на початку ХХ століття дидактичного забезпечення природничо-математичної підготовки дівчат.

Список використаних джерел

1. Булава Л.М., Мащенко О.М. Загальноосвітні навчальні заклади Полтавщини напередодні української революції. Постметодика. 2015. № 3 (122). С. 32-39.
2. Веселовский Б. Б. Народное образование и Государственная Дума. Современный мир. 1911. № 1. С. 312.
3. Гуцал Л. А. Развитие школьной природничой освіти на Правобережной Украине (друга половина XIX – початок ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Кам'янець-Подільський, 2011. 240 с.
4. Двадцатипятилетие Первой Киевской частной женской А. Т. Дучинской гимназии, основанной В. Н. Ващенко-Захарченко. К.: Типографія Петра Барского, 1903. 104 с.
5. Днепров Э. Д., Усачева Р. Ф. Женское образование в России. М.: Дрофа, 2009. 410 с.
6. Ежегодник России 1904 г. (год первый). СПб.: Центральный статистический комитет МВД, 1905. 404 с.
7. Капелькин В. Новыя программы естествоведения в женских гимназиях Министерства народного просвещения. Вестник воспитания. 1913. № 7. С. 26–28.
8. Кобченко К. «Жіночий університет св. Ольги»: історія Київських вищих жіночих курсів: монографія. К.: МП «Леся», 2007. 271 с.
9. Концепція Нової української школи. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwj_3uDv96nfAhWNRxUIHe7_AkwQFjABegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.kmu.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fmedia%2Frefoms%2Fukrainska-shkola-compressed.pdf&usg=AOvVaw3Rzp5UJftkT4SXNoYj8vPT (дата звернення: 18.04.2018).
10. Кузьменко В. В. Формування наукової картини світу учнів: від витоків до сьогодення: монографія. Друге видання перероблене і доповнене. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. 720 с.
11. Левицька Н. Вищі жіночі курси – складова системи вищої гуманітарної освіти України (II пол. XIX – поч. ХХ ст.). Університет: науковий історико-філософський журнал. 2011. № 5. С. 69-76.
12. Родников В. Историческая записка о состоянии Киевско-Подольской женской гимназии в течение первого пятидесятилетия ее существования. 1861-1911. К. : Типографія Русская печатня, 1911. 130 с.
13. Сборник постановлений по Министерству народного просвещения. С.-Пб.: Типографія Министерства народного просвещения, 1876. Т. 3. 1876. 1342 с.
14. Слюсаренко Н.В. Становлення та розвиток трудової підготовки дівчат у школах

України кінця XIX – XX століття: монографія. Херсон: РІПО, 2009. 456 с.

15. Собченко Т. М. Розвиток природничої освіти у початковій школі в історії педагогічної думки другої половини XIX – XX століття : автореферат... к. пед. наук спец.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Х.: Харківський нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2008. 20 с.

16. Учебные программы частного 7-классного женского уч. заведения А.И. Ильяшевой. Харьков, 1904. 74 с.

17. Шушара Т. В. Розвиток жіночої освіти в Таврійській губернії (XIX – поч. XX ст.) : автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 2006. 20 с.

References

1. Bulava L.M., Mashchenko O.M. Zahalnoosvitni navchalni zaklady Poltavshchyny naperedodni ukrainskoi revoliutsii. Postmetodyka. 2015. № 3 (122). S. 32-39.

2. Veselovskiy B. B. Narodnoe obrazovanye u Hosudarstvennaia Duma. Sovremennyy myr. 1911. № 1. S. 312.

3. Hutsal L. A. Rozvytok shkilnoi pryrodnychoi osvity na Pravoberezhnii Ukraini (druha polovyna KhKh – pochatok KhKh stolittia): dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 «Zahalna pedahohiky ta istoriia pedahohiky». Kam'ianets-Podilskiy, 2011. 240 s.

4. Dvadsatypiatyletye Pervoi Kyevskoi chastnoi zhenskoi A. T. Duchynskoi hymnazyu, osnovannoi V. N. Vashchenko-Zakharchenko. K.: Typohrafiia Petra Barskoho, 1903. 104 s.

5. Dneprov Э. D., Usacheva R. F. Zhenskoe obrazovanye v Rossyy. M.: Drofa, 2009. 410 s.

6. Ezhehodnyk Rossyy 1904 h. (hod pervyy). SPb.: Tsentralnyi statysticheskyi komitet MVD, 1905. 404 s.

7. Kapelkyn V. Novyya prohrammy estestvovedeniya v zhenskykh hymnazyakh Mynysterstva narodnoho prosveshcheniya. Vestnyk vospytaniya. 1913. № 7. S. 26–28.

8. Kobchenko K. «Zhinochy universytet sv. Olhy»: istoriia Kyivskykh vyshchykh zhinochykh kursiv: monohrafiia. K.: MP «Lesia», 2007. 271 c.

9. Kontsepsiia Novoi ukrainskoi shkoly. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwj_3uDv96nfAhWNRxUIHe7_AkwQFjABegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fwww.kmu.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fmedia%2Frefoms%2Fukrainska-shkola-compressed.pdf&usq=AOvVaw3Rzp5UJftkT4SXNoYj8vPT (data zvernennia: 18.04.2018).

10. Kuzmenko V. V. Formuvannia naukovoï kartyny svitu uchniv: vid vytokiv do sohodennia: monohrafiia. Druhe vydannia pereroblene i dopovnene. Kherson: KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», 2014. 720 s.

11. Levytska N. Vyshchi zhinochy kursy – skladova systemy vyshchoi humanitarnoi osvity Ukrainy (II pol. KhKh – poch. KhKh st.). Universytet: naukovyi istoryko-filosofskiy zhurnal. 2011. № 5. S. 69-76.

12. Rodnykov V. Ystorycheskaia zapyska o sostoianyy Kyevsko-Podolskoi zhenskoi hymnazyu v techenye pervoho piatydesiatyletya ee sushchestvovaniya. 1861-1911. K. : Typohrafiia Russkaia pechatnia, 1911. 130 s.

13. Sbornyk postanovlenyi po Mynysterstvu narodnoho prosveshcheniya. S.-Pb.: Typohrafiia Mynysterstva narodnoho prosveshcheniya, 1876. T. 3. 1876. 1342 s.

14. Sliusarenko N.V. Stanovlennia ta rozvytok trudovoi pidhotovky divchat u shkolakh Ukrainy kintsia KhKh – KhKh stolittia: monohrafiia. Kherson: RIPO, 2009. 456 s.

15. Sobchenko T. M. Rozvytok pryrodnychoi osvity u pochatkovii shkoli v istorii pedahohichnoi dumky druhoi polovyny KhKh – KhKh stolittia : avtoreferat... к. пед. наук spets.: 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky. Kh.: Kharkivskiy nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody, 2008. 20 s.

16. Учебные программы частного 7-классного женского уч. заведения А. Y. Yliashevoi. Kharkov, 1904. 74 s.

17. Shushara T. V. Rozvytok zhinochoi osvity v Tavriiskii hubernii (KhKh – poch. KhKh st.) : avtoref. dys.... kand. ped. nauk: 13.00.01. K., 2006. 20 s.

ЕСТЕСТВЕННО-МАТЕМАТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА ДЕВОЧЕК В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ (НАЧАЛО XX СТОЛЕТИЯ)

Е.В. Кохановская

Аннотация. В статье проанализировано развитие естественно-математической подготовки девушек в учебных заведениях Украины начала XX века. Описана сеть учебных заведений, которая существовала на начало XX века, основные направления реформирования женского образования в течение исследуемого периода и охарактеризовано естественно-математическую подготовку девушек в учебных заведениях Украины до 1918 года.

Ключевые слова: образование, естественно-математическое образование, женское образование, начало XX века.

GIRLS' NATURAL AND MATHEMATICAL EDUCATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE (THE BEGINNING OF THE XX CENTURY)

O.V. Kokhanovska

Abstract. The article deals with the development of girl's natural and mathematical education in educational institutions of Ukraine at the beginning of the twentieth century. The network of educational institutions, which existed at the beginning of the twentieth century, has been described. The main directions of reforming of women's education during the studied period have been represented. Girls' natural and mathematical education in educational institutions of Ukraine until 1918 has been characterized.

Key words: education, natural and mathematical education, women's education, the beginning of the twentieth century.

УДК 378.4:631.3(043.3)

МОДЕЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ АГРОІНЖЕНЕРІЇ

О.Б. КОШУК, кандидат педагогічних наук, докторант кафедри соціальної роботи та інформаційних технологій в освіті

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: woodstell@gmail.com

Анотація. У статті охарактеризовано основні складові процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії. Узагальнено те, що розробку структурної моделі процесу формування професійної компетентності майбутніх інженерів як педагогічної системи варто розглядати як етап педагогічного проектування. Насамперед, для оптимізації педагогічного проектування вказаної системи варто конкретизувати сутність та вид моделі компетентнісно орієнтованої підготовки майбутніх інженерів-аграрників. Представлено модель процесу формування професійної компетентності як структуру, що складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: методологічно-цільового, суб'єктного, змістово-технологічного і діагностико-корегувального.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутній фахівець із агроінженерії, модель, процес, проект, навчальне проектування, діяльність.

Постановка проблеми (Introduction). В умовах впровадження в агропромислове виробництво складних технологій, систем машин і обладнання сучасні інженери-аграрники мають володіти глибокими методологічними знаннями, досконалими інженерно-технічними вміннями, здатностями розв'язувати нетипові виробничі ситуації. Таким чином, науково-педагогічні працівники аграрних закладів вищої освіти мають системно, комплексно, на науковому рівні розвивати готовність студентів виконувати творчу інженерну діяльність, цілеспрямовано формувати професійну компетентність майбутніх бакалаврів із